

STRHUJÍCÍ PŘÍBĚH vynikající rwandské zpěvačky a performerky Dorothee Munyanezy

Den, kdy mi skončilo dětství

V jedenácti letech se s osmiletým bratrem a patnáctiletou sestrou dostala po několikaměsíčním útěku ze Rwandy, jejíž řeky byly tehdy přeplněny mrtvými těly. O dvacet let později o tom **DOROTHÉE MUNYANEZA (32)** napsala autorský divadelní kus *Sobotní zábava, Samedi détente*. Uvidíte jej v rámci jubilejního, 20. ročníku mezinárodního festivalu 4+4 dny v pohybu (2.–10. října) v pražském prostoru Jatk78 v pondělí 5. října.

„**VE RWANDĚ**, když jsem byla malá, byla *Sobotní zábava* nejdůležitější událostí týdne. Během tohoto rozhlasového pořadu vysílaného každý víkend děti poslouchaly zahraniční muziku. Tancovali jsme, zpívali, učili se písničky na zpaměť – i když jsme polovinu těch textů nerozuměli. V pondělí jsme pak na hřišti soutěžili, kdo to zapívá líp. Byl to skutečný rituál,“ uvádí Dorothee Munyaneza svou osobní zpodob. Podělit se o ni pry bylo hodně těžké.

Inscenace ale není depresivní, naopak. Dorothee zpívá, tančí a vypráví, vedena primární touhou po přežití. Její hlas, pohyby ani tvář nezapomenete.

TERAPIE HUDBOU

Šestého dubna 1994, když ve Rwandě – po sestřelení letadla s tehdejší prezidentem – začaly krvavé masakry, jí bylo jedenáct a půl. Do časů dětství, které v tomto středoafričském státě jako dcera pastora a sociální pracovnice zažívala, se ale jako dospělá rozhodně nikdy vracet nechtěla. Cesta ven z rodné země byla totiž tak strastiplná, že zapomenout bylo snazší.

Jenže pak přišel film *Hotel Rwanda* a ukázalo se, že Dorothee je jedna z mála, kdo rytmy rodné země nejenže zná, ale hlavně je dokáže interpretovat západnímu světu. Za hudbu k tomuto snímku získala jako jedenadvacetiletá nominaci na Oscara, vlastní životní

příběh v podobě divadelního představení pak začala psát až před čtyřmi lety.

„Pracovala jsem tehdy na projektu s divadelníky z celého světa, od Spojených států až po Pobřeží slonoviny. Vyprávěli jsme si příběhy z dětství. Tak jsem si uvědomila, že výjimečné na mém dětství bylo to, že skončilo ze dne na den. Napsat vzpomínkovou knihu bych ale neuměla, umím se vyjadřovat jenom hudbou,“ říká dnes francouzská zpěvačka s britským pasem; oba její sourozenci i oba rodiče žijí dodnes spokojeně integrovaní v Británii. Takže – velký happy end. Jaká ale byla její cesta z vlasti?

ÚTĚK Z PEKLA

Zpěvaččin otec pocházel z kmene Tutsiů; už jen to samo o sobě by tehdy, v roce 1994, stačilo k vraždě. Navíc to byl intelektuál, mluvil otevřeně o problémech země: „Bylo jasné, že po nás půjdou.“

Nejdřív se pokoušeli utéct přímo z Kigali, hlavního města Rwandy. Jenže zátarasby byly na cestě každých sto metrů. „Táta, kterého s námi nepustili, nás posadil do nákladáku, o němž doufal, že blokády projede. Hned u první nás zastavili a řekli, že jestli jsme děti pastora Munyanezy, zabijí nás. Najednou kdosi zakřičel: „Nechte je, jejich otec mi dal jídlo, když jsem byl hladový! To byl první zázrak. Vrátili jsme se se sestrou a bratrem

sami domů. Viděli jsme všude kolem mrtvá těla a najednou nám to došlo. Že se odtamtud třeba nikdy nedostaneme.“

Všem třem dětem se pak podařilo utéct k sousedům. Dorothee připadalo divné spát bez postele a bez povlečení, bez matrace, bez igelitu, jen na zemi. I tam jednoho dne přišli vojáci se stejnými slovy: „Zítřejší vás všechny zabijeme.“

„Zachránilo nás, že jsme se rozhodli nějak přebrodit řeku Nyabarongo. V tu chvíli jsme už neměli pasy. Viděla jsem létat stovky mrtvých těl přímo do vody. Nyabarongo byl opravdový masakr, kde téměř nikdo nepřežil – jestli je pro mě něco symbolem genocidy, tak právě tahle řeka. Dodnes vidím mladého muže, kterého zastřelili, ale on mi, než spadl do vody, stihl říct: Sbohem, odcházím.“

Byl zrovna květen a Dorothee myslela na jediné: že když se mohutná Nyabarongo vlévá do Nilu a Nil vtéká do Středozemního moře, tak je možné, že to třeba jedna mrtvola zvládne a doplave až na červený koberec filmového festivalu v Cannes – aby si i Evropa uvědomila, co se ve Rwandě děje. „To se samozřejmě nestalo, byl to jen dětský sen.“

NEMOC ZE STRESU

Díky pomoci neznámého muže (někdo by to považoval za štěstí, Dorothee tomu jako věřící křesťanka říká zázrak) se všechny tři děti

nějak dostaly k prarodičům. Tam se schovávaly víc než měsíc, když si pro ně přiletěla matka. „Vrátila se na moje dvanácté narozeniny, na které nikdy nezapomenou – nejlepší narozeniny mého života, protože jsem znovu viděla mámu. Pak jsme autem projeli celou Ugandou

Inscenace Dorothee Munyanezy, francouzské zpěvačky rwandského původu, *Sobotní zábava*, kterou uvidíte v Praze v rámci **FESTIVALU ČTYŘI DNY V POHYBU**, rozhodně není „africká“ ani neřeší „problémy třetího světa“; týká se intenzívně současné Evropy

DOROTHÉE MUNYANEZA je francouzská zpěvačka, spisovatelka, hudebnice, performerka a choreografka. Věnuje se africké hudbě ve spojení s elektronikou, nevyhýbá se ani akustickým baladám. Po dětství ve Rwandě žila čtrnáct let v Londýně, nyní bydlí s manželem a dvěma malými dětmi ve francouzském přístavu Marseille. Upozornila na sebe na Oscara nominovaným soundtrackem ke známému filmu *Hotel Rwanda* (2004), který složila a zpívá. Hudbě se koneckonců věnuje od dětství, zpěv v Británii i vystudovala. Profesionální vstup na světovou hudební arénu učinila hostováním na albu *Volume 5-Anatomic* nadžánrové kapely Afro Celt Sound System, v roce 2010 vydala své první sólové album *Earth Songs*. Svůj čas i zpěv často věnuje humanitárním účelům, podílí se na projektech sociálně zaměřeného cirkusu Zip Zap v JAR, zajímá ji sociální integrace pomocí hudby a umění obecně. Ráda by jednou ve Rwandě, kam se pravidelně vrací, založila hudební školu pro ohrožené děti.

nemocné dítě pustit do letadla, báli se, že by mohl někoho nakazit nebo že by snad mohlo v letadle zemřít. Proto Dorothee zůstala s matkou v Nairobi, než konečně – na úplném konci léta 1994 – odletěla rodina do Londýna.

„Celá situace mi došla až o čtyři roky později, v roce 1998, kdy jsme se do Rwandy jeli poprvé od emigrace podívat – na tetinu svatbu. Tehdy jsem pochopila, že tam vlastně nikoho neznám. Chtěla jsem jít navštívit kamarády z mé čtvrti, nebyli tam. Spolužáky, nebyli tam. Učitele, kteří mě učili. Nebyli tam. Šla jsem po ulici a nepotkávala nikoho. Většina lidí, kteří žili v naší čtvrti, zmizela. Jsem ráda, že jsme zůstali v Británii, že rodiče neměli na návrat do Rwandy sílu.“

Dorothee se hodně soustředila na studium, v Londýně dokončila prestižní střední školu, kompletně ve francouzštině. „Každý den jsme matce museli vyprávět, co jsme tehdy během útěku prožívali, brala to jako naši terapii. Někdy si říkám, že bych snad měla jít na terapii skutečnou, cítím se dodnes vinna tím, že zrovna já přežila. O to víc se snažím nezabývat se hloupostmi a věnovat energii psaní a tvorbě.“

Má pravdu. Je jednou z mála lidí, kteří přežili genocidu ve Rwandě, dnes žijí na Západě a – mohou o tom vyprávět. **X**

Keňou, abychom odtud, z hlavního města Nairobi, odletěli do Londýna.“

Jenže to byl jen plán. Dorothee onemocněla silnou malárií, její tělo i imunita vypověděly službu. „Při schovávání v hlavním městě Kigali jsem se totiž starala

o čtyřletého rwandského sirotka, kamaráda, který mě měl moc rád, bral mě jako náhradní rodinu. Tomu jsem před odjezdem do Keni svatosvatě slíbila, že se pro něj do Rwandy vrátím – hned, jak to bude možné. Vzít s sebou jsme ho totiž nemohli. Jenže hned pár dní

poté, co jsem opustila Rwandu, jej autem přejel opilý řidič. A to už na mě bylo moc. Prostě jsem se zhroutila. Úplně mi to zlomilo srdce, to byla poslední kapka,“ vzpomíná Dorothee.

Rodina neměla ani v Keni vyhráno. Britští úředníci nechtěli